

LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA I LA BIBLIOTECA DIGITAL: REALITZACIONS I PROJECTES

Núria Gallart Marsillas

Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Biblioteques

Resum:

La Universitat Autònoma de Barcelona està involucrada en diverses iniciatives d'implantació de serveis de biblioteca digital, les realitzacions i projectes de les quals es descriuen a continuació.

La Universitat Autònoma de Barcelona

<http://www.uab.es/>

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) va ésser fundada l'any 1968 seguint el model de les universitats americanes que se situaven fora ciutat. Té el seu campus principal a Bellaterra, Cerdanyola del Vallès, un de secundari a la ciutat de Sabadell i quatre unitats docents a hospitals de Barcelona i rodalies.

La comunitat universitària estava composta l'any 1998 de 32.700 estudiants de 1r i 2º cicles, 3.000 de 3r cicle i uns 2.700 professors agrupats en 46 departaments. També dona cobertura a 15 instituts i centres d'investigació.

El Servei de Biblioteques UAB

<http://www.bib.uab.es/>

El Servei de Biblioteques UAB té com a missió cobrir les necessitats d'informació dels membres de la comunitat universitària, a través de col·leccions documentals, de locals de consulta, d'instal·lacions modernes i adequades i de personal qualificat i competent capaç d'organitzar el millor servei possible amb els recursos disponibles.

Per donar una idea de la magnitud d'aquest servei, esmentem algunes xifres: l'any 1997 tenia uns 675.000 volums de monografies i 35.000 títols de publicacions periòdiques, de les quals 13.000 corresponien a subscripcions en curs. El moviment d'usuaris dels locals de totes les biblioteques del Servei fou de 4.600.000 persones.

En el compliment dels seus objectius, el Servei de Biblioteques UAB ha integrat plenament el tractament dels recursos documentals en formats diversos i l'ús de les noves Tecnologies de la Informació i de la Comunicació (TIC) com a eines que li han de facilitar el compliment de la seva missió.

En aquest àmbit s'ha definit una visió de la biblioteca que es vol integradora i flexible, superant les barreres de l'espai i del temps. La informació ha d'estar disponible per a qualsevol membre de la comunitat universitària en el seu espai de treball i en el moment desitjat i, a més, s'ha d'aconseguir amb una bona relació de cost/efectivitat.

A continuació es fa un repàs d'algunes de les iniciatives que s'han pres en la línia de fer realitat aquesta visió a través de la creació de serveis de biblioteca digital. Per la seva originalitat es posa un èmfasi especial en el servei Decomate.

La biblioteca digital UAB

- Passarel·la web al catàleg
- Bases de dades científiques en xarxa
- Decomate: col·lecció local de revistes científiques
- Col·leccions en servidors remots
- Web del Servei de Biblioteques
- El projecte DECOMATE II

Passarel·la web al catàleg

<http://www.babel.uab.es/>

El catàleg és el cor de la biblioteca on es recullen tots - realment tots? - els registres descriptius dels recursos de què disposa. És l'eina mestra que organitza l'accés a les col·leccions.

Ja fa uns quants anys que el catàleg de moltes biblioteques es va reconvertir a format digital gràcies als programaris d'automatització que permeten gestionar la catalogació, el préstec, el registre de números de revista i d'altres funcions biblioteconòmiques bàsiques.

No és tanmateix fins a l'adveniment de la passarel·la web als catàlegs automatitzats que és possible parlar d'un servei digital de catàleg de biblioteca que s'adreça a l'usuari final. La revolució que ha suposat la introducció del web, gràcies a la seva capacitat d'integració de protocols i formats, ha arribat a popularitzar de forma definitiva tota mena de serveis, entre els quals es troben els catàlegs de les biblioteques.

El catàleg dels fons del Servei de Biblioteques UAB està disponible des de 1997 a través de la passarel·la web al sistema VTLS. L'usuari, sigui membre de la UAB o sigui extern a la institució, pot accedir des de qualsevol punt connectat a Internet i consultar lliurement els registres descriptius de les col·leccions de les biblioteques UAB.

Tenint en compte que el fons més important sense cap dubte és el conservat en paper a les biblioteques, oferir la informació sobre què s'hi troba i en quina situació de disponibilitat es troba, és un dels avenços més importants que s'ha produït en els darrers anys. I cal afegir-hi la integració que s'està fent dels recursos disponibles al moment en format digital.

Bases de dades científiques en xarxa

<http://erl.uab.es:8555/>

L'any 1994 es començà a treballar per tal d'oferir un servei de bases de dades científiques en CD-ROM disponible des de determinats punts d'accés públic a les biblioteques. Es tractava de millorar el rendiment d'uns recursos

extremadament cars, molt interessants per als investigadors i que es consideraven poc aprofitats.

Actualment, l'evolució d'aquell primer pla ha portat al Servei de Biblioteques UAB a disposar d'una oferta de bases de dades científiques carregades en el disc dur d'un servidor central i accessibles a través del navegador web.

El servei és accessible únicament des de connexions provinents de la xarxa institucional UAB.

Decomate: col·lecció local de revistes científiques

<http://decomate.uab.es/>

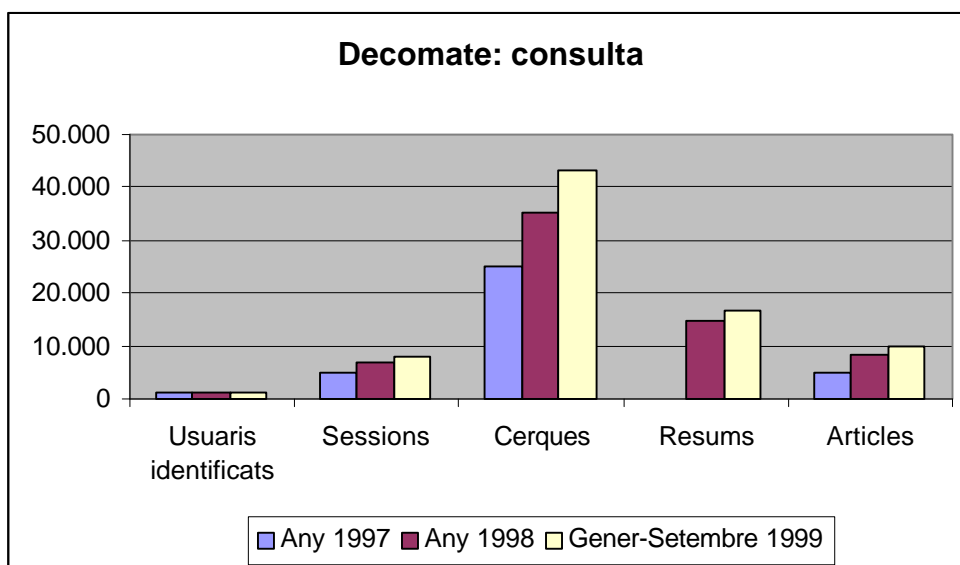
Decomate és el servei de biblioteca digital que dona accés a textos complets d'articles de 318 revistes científiques de les editorials Elsevier Science, Kluwer Academic Publishers i Universitat Autònoma de Barcelona.

El sistema de gestió local de la col·lecció de revistes digitals fou desenvolupat durant el transcurs del projecte europeu del mateix nom, DECOMATE¹, entre 1995 i 1997. Permet la identificació dels usuaris autoritzats; la gestió de les cerques en dos mòduls, fullejant virtualment els números de les revistes o bé fent cerques per paraula clau i combinacions booleanes en els camps de les dades bibliogràfiques i en els resums; la recuperació dels fitxers amb els textos complets dels articles; i l'extracció d'estadístiques d'ús, summament necessàries per a avaluar el servei.

L'accés complet requereix la identificació personal de l'usuari com a membre de la comunitat universitària UAB i permet la consulta remota, des de casa o des del lloc d'estudi temporal. Per a visitants no autoritzats, s'ha habilitat l'ús d'una identificació restringida - *guest guest* - que permet la utilització de Decomate com a base de dades bibliogràfica amb resums. Els articles en aquest cas poden ser demanats pels sistemes habituals de préstec interbibliotecari o bé es pot anar a consultar la versió en paper de la revista a la biblioteca corresponent.

El servei Decomate va entrar en funcionament de forma plenament operativa l'abril de 1997, en acabar-se el projecte i ampliar-se'n substancialment el contingut. En dos anys i mig el servei ha passat de simple novetat, curiosa o molesta, segons qui l'interpretava, a convertir-se en eina de recerca habitual d'un cert nombre de doctorands i de professors. En la gràfica número 1 es mostra l'evolució en l'ús a través de les dades que es consideren més significatives.

Gràfica 1

Col·leccions en servidors remots

<http://www.bib.uab.es/project/remjour1.htm>

Aquest és el nom genèric que donem als serveis digitals seleccionats, adquirits si cal, exhibits, promoguts i suportats pel Servei de Biblioteques UAB per als seus usuaris, però gestionats com a serveis per empreses o institucions alienes en sistemes informàtics allunyats físicament dels espais de la universitat.

No en podem fer la llista exhaustiva perquè seria massa llarga i perquè estaria passada quan es publicués aquest text; no podem oblidar que estem vivint un moment de transició i d'innovació desbocada en el nostre àmbit. N'esmentarem tanmateix els més destacats i en comentarem algunes característiques.

- Les col·leccions de la Biblioteca Digital de Catalunya, gestionades per l'Oficina Tècnica del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya.

Des d'aquest any 1999, la UAB juntament amb totes les altres biblioteques que formen part del consorci, gaudeix d'accés a diverses bases de dades científiques carregades en un servidor situat a Barcelona i gestionat directament pel CBUC.

També des del CBUC s'ha gestionat en nom de les universitats participants l'adquisició de serveis digitals dispensats per empreses editorials des de servidors situats a països europeus i als Estats Units.

Des del finançament fins a la gestió i passant per les dades d'ús, els serveis de la Biblioteca Digital de Catalunya escapen al control directe de les biblioteques participants. És l'Oficina Tècnica del CBUC l'encarregada de la selecció i adquisició del material, del manteniment del sistema local i del control i contacte directe amb els responsables dels serveis remots. En recull les dades d'ús i les presenta ja treballades per a la seva avaluació global.

- Les col·leccions de revistes en text complet ofertes per diverses editorials com a complement a la subscripció impresa de la universitat.

El Servei de Biblioteques UAB va crear el juliol de 1997 la seva primera pàgina web de llistat de revistes digitals *a prova* a les quals es tenia accés des de la xarxa de la universitat. D'aleshores ençà la pàgina s'ha convertit en un reguitzell de planes interconnectades que ofereixen un llistat, sempre variable, de títols.

Els serveis a través dels quals es poden consultar aquestes revistes estan gestionats per les pròpies editorials o bé per empreses intermediàries en el seu nom. Els sistemes d'autorització, de cerca bibliogràfica, de formats dels documents i d'opcions complementàries són summament diversos, mostrant un ventall considerable de la innovació que s'està duent a terme actualment en el món de l'edició científica i acadèmica. També s'hi ha inclòs un cert nombre de títols publicats per equips universitaris, sota l'empara de llurs institucions respectives com alternatives experimentals a l'edició tradicional. El nombre de revistes disponibles en els nostres llistats en aquestes condicions estava al voltant dels set-cents el juliol 1999.

La majoria dels serveis editorials implicats no ofereixen cap dada d'ús de manera que resulta certament difícil avaluar, almenys quantitativament, el rendiment dels esforços dedicats a la promoció d'aquestes col·leccions. Nogensmenys el contacte amb els usuaris a través de llurs consultes a la bústia electrònica d'ajuda i la revisió dels accessos a les pàgines dels llistats dóna una minsa idea de l'interès que desperta aquesta selecció de recursos informatius.

Web del Servei de Biblioteques

<http://www.bib.uab.es/>

El web del Servei de Biblioteques UAB inicia la seva existència el 1996 A partir de la iniciativa i amb el guiatge del personal de la Secció de Processament Tècnic, actual Unitat Tècnica i de Projectes, el qual dissenya i planifica l'organització de la informació i en distribueix les responsabilitats conforme a l'estructura descentralitzada que caracteritza al Servei de Biblioteques UAB.

En aquestes mateixes Jornades es presenta una comunicació² que analitza en detall l'ús d'aquest servei i n'avalua els resultats. Només esmentaré la importància cabdal que té com a porta d'entrada a la biblioteca en un entorn digital. Així com a la biblioteca tradicional, l'usuari escollia entre fer cerques en el catàleg de fitxes o anar directament a les prestatgeries conegudes segons les necessitats del moment, en el nou context, el web té el potencial per convertir-se en l'espai virtual de la biblioteca on l'usuari que decideixi anar al seu raconet, el trobi farcit de les informacions que satisfacin les seves preferències. Un web sense continguts serà, ben al contrari, un espai buit i poc atractiu que farà fugir els usuaris potencials.

El projecte DECOMATE II

Desenvolupament d'una biblioteca digital europea d'economia és el títol que porta aquest projecte, DECOMATE II³, que s'inicià el Febrer de 1998 i ha de durar fins al Juliol del 2000. Finançat parcialment pel programa de Telemàtica per a Biblioteques de la Comissió Europea, està coordinat per la Biblioteca de la Universitat de Tilburg i té com a participants les biblioteques de la London School of Economics and Political Science i l'European University Institute a més de la UAB.

El seu objectiu bàsic és desenvolupar un sistema, basat en els resultats positius del primer projecte Decomate, que contempli les necessitats d'una identificació única, d'una interfície única, d'integració de recursos heterogenis i de recursos distribuïts en diferents serveis. Com a millores addicionals s'introduiran serveis d'alerta i ajudes intel·ligents, com l'eliminació automàtica de duplicats i la navegació conceptual. Es posa atenció especial a desenvolupar un mòdul de registre d'ús que permeti la integració futura de càrrecs comptables i l'obertura a serveis i usuaris externs.

La constitució d'un servei de biblioteca digital distribuïda a nivell europeu i concentrada en una àrea de coneixement, l'economia, servirà també de model i demostració de noves formes de cooperació entre biblioteques.

---

¹ En podeu trobar el resum final a Núria Gallart Marsillas, "El projecte DECOMATE i la biblioteca digital a la Universitat Autònoma de Barcelona", a: *6es. Jornades Catalanes de Documentació*, Barcelona, SOCADI-COBDC, 1997, p. 405-412.

² En són autors Miquel Térmens i Cristina Azorín.

³ En trobareu informació més detallada en la comunicació de Núria Gallart Marsillas, *La biblioteca digital distribuïda: situació del projecte DECOMATE II* publicada en aquestes mateixes *Actes*.